

УДК 655.535.28(091)

*Ірина Погореловська,
завідувач відділу Міжнародної системи
стандартної нумерації книг
Книжкової палати України*

Системі ISBN 40 років, системі ISMN — 20

З 10 по 12 вересня 2012 року в Кишиневі (Республіка Молдова) за підтримки Національної книжкової палати Республіки Молдова, що в поточному році відсвяткувала 55 років, відбулися щорічні загальні збори з питань ISBN та ISMN. 2012 рік став ювілейним і для Міжнародної системи стандартної нумерації книг (далі — система ISBN) та для Міжнародної системи стандартної нумерації нотних видань (система — ISMN), з дня заснування яких виповнилось відповідно 40 та 20 років.

Для управління системою ISBN та ISMN у країнах створюються національні агентства ISBN або визначаються відповідні органи, що виконують їхні функції. Національні агентства ISBN можуть діяти також на регіональному рівні, бути об'єднані за мовною ознакою або за іншим принципом, а ISMN — на регіональному рівні.

Книжкова палата України виконує функції національного агентства ISBN з 1997 року, а функції національного агентства ISMN — з 1999 року. Станом на жовтень 2012 року користувачами системи ISBN в Україні є понад 3500 суб'єктів видавничої справи, що діють відповідно до чинного в країні законодавства. Користувачами системи ISMN в Україні є 100 видавців.

Загальновідомо, що в основу системи ISBN покладено Міжнародний стандартний номер книги — ISBN (International Standard Book Number), а системи ISMN — Міжнародний стандартний номер нотного видання — ISMN (International Standard Music Number).

ISBN, що мав десятизначну структуру, використовувався упродовж майже 35 років — до 31 грудня 2006 року. Стрімкий розвиток цифрових технологій та телекомунікаційних мереж, зокрема повсюдне поширення Інтернету, спричинив появу на світовому традиційному книжковому ринку електронних видань (локальних, мережних, комбінованого розповсюдження), чим спонукав керівництво Міжнародного агентства ISBN та інших уповноважених організацій забезпечити нумераційні можливості системи ISBN на майбутнє, а саме ухвалити рішення щодо перегляду чинного Міжнародного стандарту ISO 2108 і надалі, з 2007 року, використовувати номер ISBN у форматі 13-значного ідентифікаційного номера ISBN Bookland/EAN (ідентичного глобальному номеру товарної позиції GTIN структури EAN/UCC-13).

Сьогодні Міжнародний стандарт ISO 2108 "Information and documentation. International Standard Book Number" (ратифіковано в 1970 році) прийнято в 200 країнах світу, а кількість національних агентств ISBN добігає 151. У 2012 році до ISBN-спільноти долучились Бермудські острови, М'янма та Оман. На черзі такі країни, як Руанда та Мозамбік. Ведуться перемовини також щодо членства в системі ISBN Сомалі, Лібєрії та Південної Республіки Судан.

До слова, 38-й випуск Щорічного міжнародного довідника ідентифікаторів видавців у системі ISBN (PIID), який

випускає Міжнародне агентство ISBN разом із компанією De Gruyter Saur (ФРН), наразі містить перелік приблизно 900 тисяч присвоєних ідентифікаторів видавців у системі ISBN та відомості про місцезнаходження понад 800 тисяч діючих видавців із 200 країн світу й територій. Довідник розповсюджується як у друкованій формі, так і в електронній і є незамінним та ефективним інструментом у роботі книготорговельних організацій, бібліотек, організацій колективного управління авторськими правами та ін.

ISMN, що мав десятизначну структуру, функціонував упродовж майже п'ятнадцяти років — до 31 грудня 2007 року. За аналогією з ISO 2108 Міжнародним агентством ISMN та релевантними організаціями було переглянуто Міжнародний стандарт ISO 10957, і з 2008 року вже використовується номер ISMN у форматі 13-значного ідентифікаційного номера ISMN Bookland/EAN (ідентичного глобальному номеру товарної позиції GTIN структури EAN/UCC-13).

Міжнародний стандарт ISO 10957 "Information and documentation. International Standard Music Number" (ратифіковано у 1993 році) прийнято в понад 60 країнах, кількість країн-учасниць системи ISMN наразі становить 58. З 2012 року членство в системі ISMN здобули Сполучені Штати Америки (національне агентство ISMN США функціонуватиме в Бібліотеці Конгресу) і Кенія, що є третьою Африканською країною, після Гани та Південно-Африканської Республіки, що долучилась до ISMN-спільноти.

Використання системи ISMN уможливорює ідентифікування нотних видань як окремої категорії публікацій в межах глобальної системи розповсюдження. Загалом систему ISMN можна розглядати як підмножину системи ISBN, проте вони співіснують як самостійні ідентифікаційні системи.

У роботі зборів з питань ISBN цього року взяли участь представники національних агентств ISBN з Австралії, Австрії, Болгарії, Великої Британії, В'єтнаму, Данії, Естонії, Ефіопії, Іспанії, Ірану, Італії, Китаю, Кіпру, Латвії, Люксембургу, Молдови, Нідерландів, Нідерландських Антильських Островів та Аруби, Федеративної Республіки Німеччина, Норвегії, Оману, Південної Африки, Південної Кореї, Польщі, Португалії, Російської Федерації, Сирії, Словенії, Сполучених Штатів Америки, Туреччини, України, Філіппін, Фінляндії, Франції, Чеської Республіки, Швеції, Швейцарії, представники Регіонального центру із розповсюдження книг у Латинській Америці та Карибах (CERLALC), Міжнародного агентства ISBN, Міжнародного агентства ISMN, компанії EDITEUR, Міжнародного центру ISSN, Організації Європейської комісії.

Основною метою щорічних загальних зборів, які проводять Міжнародні агентства ISBN та ISMN, є ознайомлення представників країн, що мають членство у названих системах, із результатами роботи національних агентств ISBN та ISMN усього світу впродовж поточного року та зі

станом і перспективами розвитку систем ISBN та ISMN, а також споріднених Міжнародних стандартних ідентифікаційних систем в умовах глобалізації світового інформаційного простору. Обидва ці заходи спеціально зведено в часі, оскільки багато організацій та установ світу, на кшталт Книжкової палати України, поєднують виконання функцій національних агентств ISBN та ISMN.

Цього року в рамках порядку денного зборів щодо ISBN, крім робочих питань, йшлося й про перегляд Міжнародною Організацією зі Стандартизації (ISO) в 2013 році ISO 2108:2005 "Information and documentation. International Standard Book Number, а Міжнародним агентством ISBN — в 2012 році Інструкції щодо ISBN (зосібна додано окремі положення щодо ідентифікації електронних видань). Заслухано доповідь керівника Міжнародного агентства ISBN про важливу роль ISBN у системі книгорозповсюдження в цифрову епоху. Головним призначенням ISBN, починаючи з часу його створення, є спрощення процесу продажу книг через дистрибуторські та книгорозповсюджувальні мережі, проте в сучасному інформаційному цифровому просторі ситуація з використанням ISBN у процесі ідентифікації електронних видань і їхнім розповсюдженням дещо ускладнюється і потребує вироблення чіткої позиції з боку Міжнародного агентства ISBN та її роз'яснення усім учасникам світового книжкового ринку. Учасники зборів заслухали й робочий звіт Балканської групи, огляди щодо використання Міжнародного стандартного номера серіального видання (ISSN), Міжнародного стандартного текстового коду (ISTC), Міжнародного стандартного номера імені (ISNI), Міжнародного стандартного номера книги (ISBN-A), інтегрованого в систему DOI (Система ідентифікації цифрових об'єктів),

який дає змогу відстежувати книги у цифровій формі в мережі Інтернет, електронного обміну даними тощо. Присутнім було представлено нові країни, що здобули членство в системі ISBN.

На порядок денний загальних щорічних зборів щодо ISMN були винесені, зокрема, звіт Міжнародного агентства ISMN за результатами роботи загальних щорічних зборів, що відбулися у 2011 році в Преторії (Південно-Африканська Республіка), робочі звіти представників національних агентств ISMN, презентації адміністративної програми "Управління системою ISMN" та порталу національного агентства ISMN Данії, відбулися дискусії щодо функціонування ISMN у цифровому середовищі та окремих питань авторського права, особливості розповсюдження нотних видань.

Кінцевою метою цього міжнародного заходу було вивчення зарубіжного досвіду щодо підвищення рівня інформаційного забезпечення видавничої та суміжної галузей через впровадження міжнародних ідентифікаційних систем і новітніх інформаційних технологій; методів реалізації видавничої продукції в сучасних ринкових умовах тощо, а також одержання відповідних рекомендацій з означених питань. Результати участі в зборах слугуватимуть підґрунтям для підвищення рівня інформаційного забезпечення учасників вітчизняного книжкового ринку через розроблення та розповсюдження відповідних методичних рекомендацій, а також здійснення наукових досліджень й проведення навчальних семінарів інших заходів, що сприятиме підвищенню правового і професійного рівнів суб'єктів видавничої справи та зміцненню позитивного іміджу України на міжнародному рівні.

Надійшла в редакцію 5 жовтня 2012 року